

CLAUDE LÉVI-STRAUSS (1908-2009): DICIONARI ÍNTIM

Le Magazine Littéraire (octubre de 1985) va proposar a Claude Lévi-Strauss que se situés breument davant una sèrie de mots. El text resultant (recollit per Dominique-Antoine Grison) permet accedir a una sèrie de rares confidències del gran antropòleg francès que recollim íntegrament.

Àfrica: Una part del món que no conec pràcticament gens. Està associada en el meu pensament a la imatge de societats molt grans —en comparació a les que jo freqüentava a Brasil— i com que em trobo millor vivint en llocs de molt feble densitat de població...

Amic: Tinc molt pocs amics de veritat

Apartheid: No he anat mai a Àfrica del Sud i me'n guardaré prou de discutir sobre una situació que no he observat al lloc mateix. De la mateixa manera que l'apartheid com a sistema em repugna i em revolta, igualment també veig difícil solució a un problema sense equivalent al món.

Biblioteca: Un monstre. No sé què fer amb els meus llibres, no sé quants en tinc, ni on són. He de dir que fa vint-i-vuit anys quan vaig endreçar en aquesta casa la meva biblioteca, era una meravella. El món sencer estava representat a les seves parets i cada obra estava arreglada al lloc en què la població concernida hauria ocupat en el mapa.

Capvespre dels déus: Wagner... hi vaig tornar després d'haver-li estat infidel durant els meus anys d'adolescència. En aquell temps idolatrava Stravinski i he estimat apassionadament, continuo estimant, 'Pel·leas'...

Ciència: No crec pas que jo faci ciència, en el sentit fort del terme, ni crec que les nostres suposades 'ciències', humanes o socials, siguin ciències. Pretendre-ho seria una impostura. És per això que la reflexió científica, tal com es manifesta en tota sa grandesa, —en la biologia o en la física—, em serveix de far. La miro, prenc la mesura de la meva infinita torpor, malaurat especialista en ciències humanes, i em dic que caldria tendir vers ella tant com es pugui, estant segur que no s'hi arribarà mai.

Deixebles: He tingut, naturalment, alumnes al llarg de tota la meva carrera de professor. En canvi, em sembla que he tingut molt pocs deixebles... I mai he intentat tenir-ne. Vaig fundar, i després vaig dirigir durant vint anys, el laboratori d'antropologia social al Col·legi de França; hi ha treballat nombrosos investigadors. Sempre els he encoratjat a ser ells mateixos.

Diners: El que faria si en tingués prou: comprar bells objectes.

Enciclopedisme: Li dec al meu pare que em va incitar, que em va empenyar a explorar en totes les direccions; ho va fer tan bé que entrant en l'adolescència vaig tenir el sentiment que m'era accessible tota la gama d'activitats intel·lectuals: jo composava música, pintava, escrivia... La conseqüència de tot plegat va ser va ser un handicap; és una de les raons per les quals vaig començar a escriure

relativament tard: m'havia dispersat massa. Avui espero haver aconseguit capitalitzar ni que sigui una mica aquesta dispersió.

Escriure: Escric per no ensopir-me. M'agrada l'escriptura, però no vaig a la recerca permanent de la frase bella. De vegades, tanmateix, sé que no aconseguiré ordenar una idea, si no recorro també a la forma.

Estructuralisme: Tal com s'entén, una moda parisenca, com les que surten cada cinc anys, i que va tenir el seu període quinquennal.

Ensenyar: Pensar en públic. Els meus cursos eren una conversa amb mi mateix. No sabia ni tan sols qui tenia al davant.

Existencialisme: Una concepció de la filosofia que no em toca; considero que estudio la humanitat a una altra escala.

Filosofia: La meua formació. De fet jo vaig ser un filòsof per exclusió, perquè la resta em repel·lia. No tenia vocació particularment, cap interès precís per ella... En un primer moment vaig ensenyar-ne, en un segon moment em vaig revoltar contra ella, ara potser perquè he accedit a una certa saviesa, em dic que a partir del moment en què s'intenta reflexionar sobre el món i sobre els fenòmens, sempre es fa ni que sigui una mica de filosofia. Actualment la qüestió ja no és pronunciar-me a favor o en contra de la filosofia, sinó definir-me, situar-me potser, en relació a dos conceptes de filosofia. L'un finalment és el de Sartre que considera la filosofia com un domini a part i que vol ignorar el pensament científic. I l'altre, el que precisament m'interessa, que consisteix en un esforç per reflexionar de manera crítica, per comprendre, per cercar les implicacions del que produeix el pensament humà tant en les ciències com en l'art. Considero que una filosofia que es planteja problemes sobre la visió del món engendrada pels progressos de la biologia o de la física és a la vegada inevitable i legítima.

Intel·lectual: ¿L'intel·lectual ha de prendre posició sobre els grans problemes del món? ¿És la seva vocació? Em penso que cal filar prim. Si l'intel·lectual aplica la seva reflexió al món i als seus problemes, aleshores comprenc que prengui posició. Però si aplica la seva reflexió a altres qüestions, a altres problemes, no sé quan trobarà el temps per reflexionar sobre els problemes del món amb la mateixa cura i el mateix escrúpol que es pren quan estudia el que li és propi.

Interpretació: La música no existeix abans d'haver estat interpretada —això la diferencia de la pintura i de la literatura. Només existeix la partitura, és a dir, un codi i instruccions per permetre la recreació de l'obra. En conseqüència, la interpretació és una part integrant de la música, mentre que és secundària per a les altres arts. En literatura, per exemple, és el que el lector afegeix al text.

Islam: Una religió que conec malament. Afegiré, tanmateix, que som avui els protagonistes d'un fenomen força paradoxal de la història, en el qual l'Islam em sembla implicat... Vaig començar a reflexionar en un moment en què la nostra cultura actuava sobre altres cultures de les quals em vaig fer llavors el defensor i el testimoni. Actualment tinc la impressió que el moviment s'ha capgirat i que la nostra cultura està a la defensiva respecte a amenaces exteriors entre les que figura probablement l'explosió islàmica. De cop em sento metodològicament i etnològicament defensor de la meua cultura.

Llengua: Una divinitat a la qual hem de retre culte.

Llibre: La substància vital de la qual ens nodrim.

Memòria: No en tinc, és una malaltia. Si vull recordar alguna cosa faig una fitxa, sense la qual al cap de dues hores he oblidat.

Monoteisme: No m'agrada gaire... Si estic tan seduït pel Japó es, en part, per causa del xintoisme: aquesta prodigiosa capacitat d'injectar —o de projectar— divinitats en tot i en no importa què, la més petita roca o la mínima flor.

Mort: Un empenyament. Per culpa seva no sabré com serà el món d'aquí a cent anys, a dos-cents anys, o a dos mil anys...

Nouveau Roman: El conec malament. En fi... Potser he volgut llegir algunes coses, però les he abandonades; m'ensopia.

Objectes rars: Mantinc amb ells una relació molt íntima. Des que era molt i molt petit els col·leccionava. El primer que vaig rebre, encara el tinc, me'l va regalar el meu pare: és una estampa japonesa. Recordo haver-la posada en una capsa, per decorar el fons i cada vegada que em donaven diners quan tenia set, vuit o nou anys, anava a un magatzem del carrer Petits-Champs que es deia 'La Pagoda' per comprar mobles en miniatura, japonesos o no, per construir a la meua capsa una casa japonesa. Aquest costum de col·leccionar mai no m'ha abandonat. Als Estats Units, amb els surrealistes, anàvem pels antiquaris: qui descobria un objecte, si tenia prou peles el comprava pel seu compte i, si no, assenyalava la peça a algun altre amb més possibles que mirava d'adquirir-la de pressa. I actualment, la meua única distracció cada setmana és anar a furgar a l'hôtel Druout [lloc tradicional de subhastes a París].

Poder: El temo. Sóc molt anarquista.

Poesia: Baudelaire, Mallarmé... fins alguns versos de Valéry.

Psicoanàlisi: Diferenciem dues coses. En primer lloc la tècnica terapèutica, que em deixa escèptic. I després el gran descobriment de Freud, a saber, que allò que ens sembla el més arbitrari i el més incomprensible en la vida de l'esperit pot ser analitzat i comprés racionalment. No pretenc que les seves explicacions siguin satisfactòries, simplement recullo en fet que ha mostrat que l'inconscient podia ser tornat a portar al nivell del pensament conscient, que l'irracional podia ser un fruit per al pensament racional; i això és el que resulta capital.

Psicologia: Vaig escriure per alguna banda que l'etnologia era una psicologia. Considero que estic en els límits de la psicologia.

Sedució: No em concerneix... O ja no. Tinc la reputació de ser fred, distant. Alfred Métraux, que em coneixia bé, sempre em deia 'jupiterià'.

Sistema: Rarament parlo de 'sistema', utilitzo més aviat el terme 'estructura'. Quina diferència hi ha entre tots dos? Una estructura és un sistema que resta idèntic a través de les transformacions.

Surrealisme: Vaig compartir el seu gust per l'art primitiu —extraordinària seguretat en els judicis per part de Breton o de Max Ernst. Va significar també una formidable exploració de les fronteres del pensament que, per als actors d'aquell moviment, era una objectiu en si mateix, i per a mi un objecte de reflexió.

Treball: Mitjà de tenir bona consciència.

Viatge: No he canviat; detesto això. Encara avui només suporto els viatges a condició d'obtenir resultats: travessar distàncies, canviar d'espai, visitar altres llocs. Però la idea d'agafar un avió, d'aterrar en un aeroport que sempre és el mateix en qualsevol part del món que estigui, per a mi és constantment un horror. El meu ideal: el viatge a peu, com Rousseau.